

ЯКІСНЕ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ: ІНВЕСТИЦІЯ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

*Ефективне оцінювання результатів навчання в
закладах професійної освіти є ключовим елементом
розвитку якісного людського капіталу України.*

Зінаїда НАЗАРЕЦЬ,
методист НМЦ ПТО у Харківській області

НОВІ ГОРИЗОНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ЗАКОН «ПРО ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ»

Імплементация нового Закону, що набрав чинності 12 вересня 2025 року, передбачає створення нової нормативно-правової бази та оновлення підзаконних актів протягом наступного року.

ЗОВНІШНЄ ОЦІНЮВАННЯ

Запровадження зовнішнього оцінювання для випускників у незалежних кваліфікаційних центрах підвищить якість підготовки фахівців.

ОБОВ'ЯЗКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ З 2027 РОКУ

З 1 вересня 2027 року розпочнеться обов'язкове оцінювання результатів навчання для осіб, які здобувають професійну освіту за кошти бюджету.

Цей поетапний процес має на меті адаптувати заклади освіти, роботодавців та органи управління до значних змін у системі професійної освіти.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Кожен студент має право на **справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне** оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття освіти. (Стаття 11 Закону «Про професійну освіту»)

Очікувані програмні результати навчання, критерії та форми їх оцінювання повинні бути передбачені освітньою програмою для підготовки спеціаліста за однією чи кількома професійними кваліфікаціями, яка розробляється закладами професійної освіти (Стаття 15 Закону: «Освітні програми»).

Одним із пунктів системи забезпечення якості в закладах професійної освіти є внутрішня системи забезпечення якості освіти, яка включає оприлюднення критеріїв, правил і процедури оцінювання студентів.

КЛЮЧОВІ КОМПОНЕНТИ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Стратегія та процедури
Чітке визначення підходів до забезпечення якості.

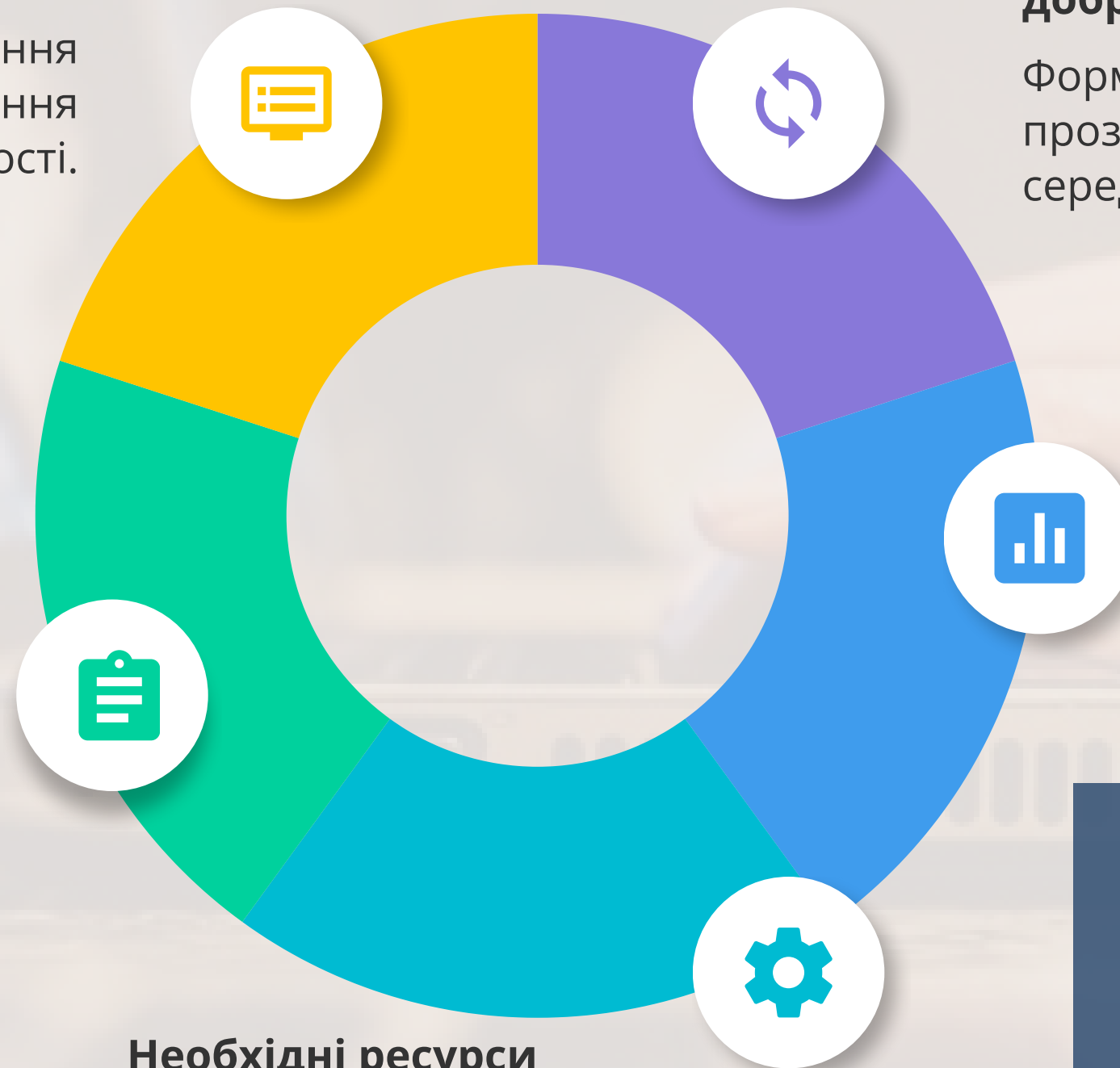
Академічна доброчесність
Формування чесного та прозорого освітнього середовища.

Правила оцінювання
Прозорі критерії та процедури для студентів і педагогів.

Заступники директора та старші майстри відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності освітніх та управлінських процесів, а також якості результатів навчання.

Інклюзивне середовище
Створення умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Необхідні ресурси
Достатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення.

Основи оцінювання результатів навчання: компетентнісний підхід та 12-бальна шкала

Компетентнісний підхід

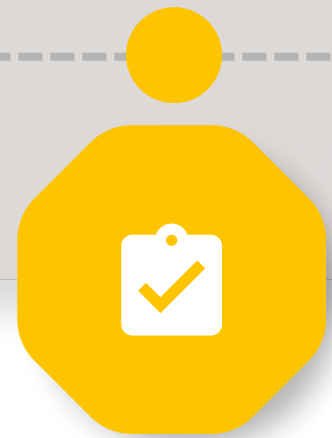
Оцінювання базується на Державному освітньому/ професійному стандарті та сформованих компетентностях студентів.

12-бальна шкала

Навчальні досягнення оцінюються за шкалою від 1 до 12 балів, що дозволяє диференціювати рівень знань, умінь та навичок.

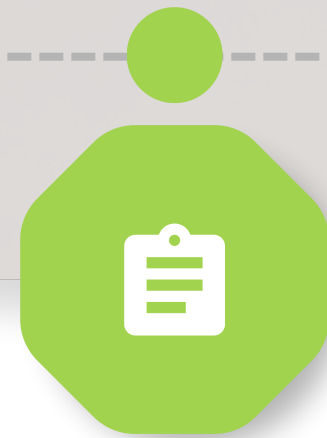
Згідно з Методичними рекомендаціями МОНУ (Наказ від 06.05.2021 №509) заклади професійної освіти зобов'язані оприлюднювати критерії, правила та процедури оцінювання.

ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ: ВІД ПОТОЧНОГО ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ АТЕСТАЦІЇ

Поточне оцінювання

Фіксація навчальних досягнень на уроках, що дозволяє відстежувати динаміку навчання.

Підсумкове оцінювання

Оцінка досягнень за темою/модулем/результатом навчання, формується на основі поточних оцінок.

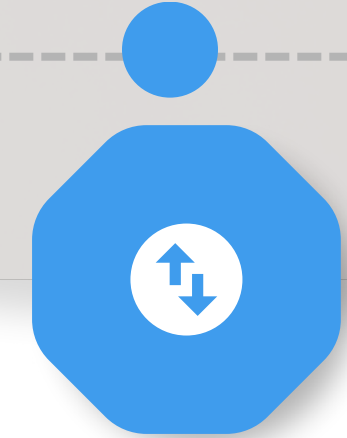
Семестрове оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень за семестр.

Річне оцінювання

Виставляється на основі семестрових оцінок, відображає загальний прогрес за рік.

Кваліфікаційна атестація

Державна (ДКА) та поетапна (ПКА) атестація, що підтверджує рівень професійної кваліфікації.

Ми розглядаємо різноманітні методи та форми оцінювання, враховуючи потреби студентів, особливо дорослого населення, для забезпечення максимально об'єктивного результату.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень реалізуються в нормах оцінок, які встановлюють чітке співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок, які оцінюються, та показником оцінки в балах.

Критерії визначають загальні підходи до визначення рівня навчальних досягнень студентів у системі професійної освіти та встановлюють відповідність між вимогами державних освітніх стандартів/професійних стандартів/освітніх програм до знань, умінь і навичок студентів та показником оцінки в балах відповідно до рівнів навчальних досягнень.

Критерії оцінювання слугують інструментом для об'єктивної та неупередженої оцінки результатів навчання, допомагаючи педагогам визначити базові знання вміння та навички кожного студента і спланувати подальшу освітню траєкторію.

Для професійної підготовки критерії оцінювання залежать від конкретної професії та її стандартів, розроблених на основі компетентнісного підходу.

ТИПОВІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВКЛЮЧАЮТЬ ЧОТИРИ РІВНІ:

ПОЧАТКОВИЙ (1-3 БАЛИ)

Відтворює окремі елементи матеріалу з допомогою викладача. Допускає суттєві помилки, може виконувати лише окремі елементи практичного завдання.

ДОСТАТНІЙ (7-9 БАЛІВ)

Володіє знаннями, застосовує їх на практиці, працює з документацією та виконує завдання самостійно, допускаючи неточності. Відповіді послідовні.

СЕРЕДНІЙ (4-6 БАЛІВ)

Знає базовий матеріал і виконує типові завдання з допомогою. Знання несистемні, відповіді неповні.

ВИСОКИЙ (10-12 БАЛІВ)

Має глибокі, системні знання, ефективно використовує їх для складних завдань, проявляє творчий підхід, робить аргументовані висновки.

Критерії оцінювання є інструментом для об'єктивної оцінки, допомагаючи педагогам визначити базові знання та вміння кожного студента для подальшої освітньої траєкторії.

Створення критеріїв оцінювання за 12-бальною шкалою вимагає деталізації та прив'язки кожного бального діапазону до конкретних, вимірюваних індикаторів і дескрипторів виконання. Тобто для кожного індикатора (або в цілому для завдання) необхідно описати, що повинен продемонструвати студент, щоб отримати оцінку в межах кожного рівня (початковий, середній, достатній, високий). Саме такі описи називаються дескрипторами.

Це забезпечує прозорість процесу оцінювання результатів навчання та сприяє підвищенню якості навчальних досягнень студентів ЗПО. Виходячи з вищесказаного рекомендуємо розробляти критерії для кожного із видів контролю знань, умінь та навичок здобувачів освіти, хоча і не виключаємо наявності загальних критеріїв для окремого предмета/професії.

РОЗРОБКА КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ ТА ІНФОРМУВАННЯ СТУДЕНТІВ

Критерії оцінювання результатів навчання з кожного предмета/теми/модуля розробляються педагогом відповідно до методів та форм контролю знань. Для формування відчуття справедливості студент має бути належно і своєчасно поінформований про процедуру та критерії оцінювання. Це забезпечує прозорість освітнього процесу та мотивує студентів до навчання.

ФОРМИ ІНФОРМУВАННЯ СТУДЕНТІВ ПРО КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

- ✓ **Усна форма**
Роз'яснення критеріїв під час занять.
- ✓ **Пам'ятки та роздаткові матеріали**
Надання друкованих матеріалів з детальним описом критеріїв.
- ✓ **Google Classroom**
Публікація інформації в онлайн-середовищі для доступу 24/7.
- ✓ **Інтерактивні платформи**
Використання інших цифрових інструментів для комунікації.

ОСНОВНИМИ КРИТЕРІЯМИ ЯКІСНОГО ВИМІРЮВАННЯ (ОЦІНЮВАННЯ) РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ Є СПРАВЕДЛИВІСТЬ І ВАЛІДНІСТЬ

СПРАВЕДЛИВІСТЬ

ВАЛІДНІСТЬ

АСПЕКТИ ПРЕДМЕТНОЇ ВАЛІДНОСТІ:

ВІДПОВІДНІСТЬ ЗМІСТУ

- Контрольно-оцінювальні матеріали повинні відповідати змісту Державного освітнього/професійного стандарту.

СТУПІНЬ ОХОПЛЕННЯ

- Набір завдань для оцінювання має репрезентативно охоплювати значний обсяг знань та вмінь, передбачених стандартом.
- Кожен набір завдань для оцінювання містить вибірку, за якою педагог робить висновок про ступінь володіння студентом знаннями та вміннями.

Приклади критеріїв із власного досвіду, враховуючи особисте розуміння цього питання після проходження циклу тренінгів обсягом 90 годин «Оцінювання на основі компетентностей для оцінювачів у сфері ПТО». Тренінги проводились за підтримки МОНУ.

Критерії оцінювання результатів навчання, залежно від мети, форми та методів оцінювання, повинні бути конкретними, дієвими та зрозумілими для усіх учасників освітнього процесу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПОТОЧНОГО (ПОУРОЧНОГО) ОЦІНЮВАННЯ

Поточне (поурочне) оцінювання студентів під час проведення уроку з предметів професійно-теоретичної підготовки може бути у формі усного опитування або тесту-оцінювання.

Формуючи критерії оцінювання для усного поурочного опитування, слід враховувати **тривалість та якість відповіді студента** на кожне питання; правила діалогу зі студентом; формування підсумкової оцінки за урок.

Для усного опитування студентів можна розробити загальні критерії оцінювання результатів навчання з теми уроку або до кожного запитання до теми уроку.

Критерії оцінювання тестового завдання залежать від його типу (закритого чи відкритого). Загалом, тестові завдання поділяються на декілька видів, і для кожного з них застосовуються свої правила нарахування балів

Поточне (поурочне) оцінювання під час уроку виробничого навчання відбувається за підсумками виконаного студентом кожного навчально-виробничого завдання, а також шляхом спостереження за правильністю виконання прийомів, організацією і культурою праці, за використанням обладнання, інструментів, пристосувань та виконанням вимог охорони праці. Оцінки виставляються відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів, які встановлюють чітке співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок та показником оцінки в балах (наказ МОНУ від 26.01.2011 №59).

При проведенні уроків виробничого навчання із застосуванням технологій дистанційного навчання оцінювання рекомендуємо проводити на симуляторах/тренажерах. Даний метод передбачає проведення оцінювання вмінь та навичок студента на спеціальних тренажерах, симуляторах, які моделюють поведінку обладнання, пристроїв, машин тощо.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИМУЛЯТОРІВ У ВИРОБНИЧОМУ НАВЧАННІ

ПЕРЕВАГИ

- ✓ **Дистанційне оцінювання**
Можливість перевірки вмінь та навичок віддалено, що є актуальним для сучасних умов навчання.
- ✓ **Моделювання ситуацій**
Легкість програмування різних виробничих сценаріїв для тренування студентів.
- ✓ **Підготовка до практики**
Цінний інструмент для підготовки студентів до роботи на реальному обладнанні.

НЕДОЛІКИ

- ✓ **Відсутність реальної атмосфери**
Віртуальне середовище не завжди точно відтворює умови справжнього виробництва.
- ✓ **Обмеженість дій**
Не дозволяє повністю відчувати взаємодію з реальним обладнанням та матеріалами.
- ✓ **Віртуальний характер**
Не гарантує ідентичної ефективності дій студента у реальних ситуаціях.
- ✓ **Оцінка автономності**
Важко оцінити здатність діяти автономно та відповідально в умовах симуляції.

Відповідно до нормативних документів від поточного оцінювання залежить оцінка за тему/модуль, семестрова та річна оцінки. Тому відповідальний підхід до розробки критеріїв є надзвичайно важливим.

При визначенні рівня навчальних досягнень студентів під час поурочного, усного оцінювання необхідно враховувати:

- **характеристики відповіді: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність;**
- **якість знань;**
- **глибина знань;**
- **міцність засвоєння;**
- **рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;**
- **вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези;**
- **самостійність оцінних суджень.**

ТЕМАТИЧНЕ (ЗА МОДУЛЬ ЧИ РЕЗУЛЬТАТ НАВЧАННЯ) ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Тематичне (за модуль чи результат навчання) оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється на підставі результатів опанування студентами навчального матеріалу впродовж вивчення теми/модуля/результату навчання з урахуванням поточних оцінок, які були отримані після виконання різних видів навчальних робіт (практичних, лабораторно-практичних, письмових, поурочних, творчих, контрольних та перевірних робіт) та навчальної активності студентів.

Критерії оцінювання повинні бути на усі завдання, за якими приводилось оцінювання.

Якщо педагог має намір додатково до поточних оцінок оцінити результати навчання за темою/модулем/результатом навчання, то він розробляє завдання для цього виду оцінювання з відповідними критеріями.

Якщо це тестове завдання, то критерії будуть такими ж, як і при поурочному оцінюванні, а якщо письмове, то критерії до письмової роботи будуть дещо відрізнятись від критеріїв тестового завдання.

ПРОМІЖНЕ (ПКА) ТА ВИХІДНЕ (ДКА) ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- Для встановлення відповідності набутих результатів навчання під час державної (поетапної) кваліфікаційної атестації вимогам Державного освітнього/професійного стандарту, враховуючи вимоги сьогодення, рекомендовано провести проміжний контроль за допомогою тестування. Результати тестування слід надати Державній кваліфікаційній комісії разом з результатами кваліфікаційної пробної роботи.
- Тестові завдання повинні охоплювати увесь навчальний матеріал з усіх предметів професійно-теоретичної підготовки з відповідної професійної кваліфікації (розряду, класу, категорії). Тести повинні бути закритого та відкритого типу різного рівня складності.
- Критерії оцінювання тестового завдання закладаються при формуванні банку завдань. Кількість балів за окремо взяте завдання залежить від форми тестового завдання та рівня його складності.
- Виконуються такі завдання, як привило, за допомогою цифрових сервісів для автоматизації системи оцінювання знань студентів (наприклад: Google Forms, LearningApps, Classtime, Online Test Pad тощо), які обирає педагогічний працівник.

КВАЛІФІКАЦІЙНУ ПРОБНУ РОБОТУ РЕКОМЕНДОВАНО ОЦІНЮВАТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАЗДАЛЕГІДЬ РОЗРОБЛЕНИХ КРИТЕРІЇВ. ТАКІ КРИТЕРІЇ РОЗРОБЛЯЮТЬСЯ ДО КОЖНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ.

Приклади критеріїв оцінювання практичних навичок після набуття здобувачами освіти відповідної професійної компетентності (кваліфікаційна пробна робота).

Кваліфікаційна пробна робота: «Зварювання стикового з'єднання пластин з низьковуглецевої сталі (розмір: 100×50×6 мм) у в вертикальному положенні»
(професія «Електрозварник ручного зварювання»)

Професійна кваліфікація: електрозварник ручного зварювання 3-го розряду

Максимальна кількість балів за виконання завдання: 48 балів

+ Загальна кількість часу на виконання завдання: 7 годин

№з/п	Назва трудової функції	Етапи виконання трудової функції	Максимальна кількість набраних балів за кожен етап	Отриманий результат
1.	Організація робочого місця (дотримання правил ОП)	Використання засобів індивідуального захисту (відповідність спецодягу, гудзики застібнуті, брюки поверх взуття, шкіряне взуття) Перевірка інструмента на наявність пошкоджень та працездатність, раціонально підбрано та розташовано інструмент, відсутні зайві предмети Дотримання вимог охорони праці та безпечного виконання трудових функцій Дотримання вимог пожежної та електробезпеки Користування засобами захисту електрозварника(зварювальна маска, захисні окуляри, краги)	1 1 2 1 1	
2.	Підготовка пластин до зварювання та складання з'єднання	Правка Ретельна очистка кромок від іржі та забруднень Надійне збирання, підготовлених пластин для зварювання, закріплення	2 2 2	
3.	Дотримання технології зварювання та оцінки візуального та вимірювального контролю	Налаштування режимів зварювання Підбір витратних матеріалів (марка та діаметр електроду) Дотримання технології виконання шва під час зварювання (коротка дуга до 3 мм, кут електрода~ 90°, коливальні рухи електрода)	3 3 3	

		(написати)		
		Обробка шва після зварювання (зачищення, шліфування, полірування)	3	
		Дотримання якості зварного шва	3	
4.	Використання інструменту та матеріалів	Правильно підібраний інструмент відповідно до завдання Інструмент використовується за призначенням Дбайливе ставлення до обладнання Економне використання матеріалів	2 2 2 2	
5.	Зовнішній вигляд шва	Хороша форма і вид, однорідний і гладкий шов відповідність висоти і ширини, лінійно рівний, проварений корінь	5	
6.	Ступінь самостійності виконання роботи	Робота виконана самостійно	3	
7.	Дотримання норм часу	Дотримання вказаного часу на зварювання стикового з'єднання	-1	
8.	Дотримання охорони праці та безпечного виконання робіт	Дотримання вимог охорони праці та безпечного виконання зварювання стикового з'єднання пластин з низьковуглецевої сталі (розмір: 100×50×6 мм) у в вертикальному положенні»	-5	
Максимальний бал:			48	

Примітка: При недотримання трудових функцій зазначених у п.7 та 8 бали віднімаються.

Переведення балів у 12-бальну шкалу

Діапазон балів	Бали за 12-бальною шкалою	Рівень володіння вміннями та навичками
0-3	1	не вміє
4-7	2	не вміє
8-11	3	не вміє
12-15	4	вміє
16-19	5	вміє
20-23	6	вміє
24-27	7	вміє
28-31	8	вміє
32-35	9	вміє
36-39	10	вміє
40-43	11	вміє
44-48	12	вміє

ВИСНОВОК

- *Критерії допомагають зробити процес оцінювання прозорим та зрозумілим як для студентів, так і для педагогів, а також визначити, наскільки успішно виконано завдання.*
- *Чітко сформульовані критерії допомагають студентам зрозуміти, що саме від них очікується для успішного виконання завдання.*
- *Чим конкретніше сформульовані критерії, тим зрозумілішою стає діяльність студента для досягнення мети.*
- *Критерії оцінювання мають вирішальний і багатоаспектний вплив на якість підготовки людського капіталу. Їхнє використання перетворює процес навчання з розпливчастого на цілеспрямований та ефективний, впливаючи на всі етапи підготовки: від мотивації студентів до кінцевої відповідності випускників вимогам ринку праці.*